

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 383/2020-57

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JELENČÍK A PARTNERI advokátska kancelária, s. r. o., Tatranská 49, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9Co/68/2016 z 30. marca 2017 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Cdo/32/2018 z 25. februára 2020 a takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9Co/68/2016 z 30. marca 2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na slobodu prejavu podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Cdo/32/2018 z 25. februára 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Cdo/32/2018 z 25. februára 2020 a rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9Co/68/2016 z 30. marca 2017 **zrušuje a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.
4. Krajský súd v Košiciach **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **675,43 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 383/2020-23 z 20. augusta 2020 podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj namietaného porušenia práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9Co/68/2016 z 30. marca 2017 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 8Cdo/32/2018 z 25. februára 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ žiada napadnuté rozhodnutia zrušiť.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v televíznych diskusných reláciách o tzv. antidiskriminačných žalobách sudcov sťažovateľ uviedol, resp. sa pýtal, (1. výrok) „... či (██████████) súhlasí s nezákonnými a nemorálnymi žalobami sudcov“, (2. výrok) „koho pán ██████████ zastupoval, voličov ľudí, ktorí pracujú alebo závistlivých a chamtivých sudcov“, (3. výrok) „obhajuje závistlivých a chamtivých kolegov... svojich sudcov obhajuje... sú nemorálne všetky žaloby... je to facka slušným ľuďom“ a (4. výrok) „... pán ██████████ je blízky spolupracovník pána ██████████ a pani ██████████ a naozaj ide o organizovanú akciu“.

3. Pán ██████████ (ďalej len „žalobca“, v citáciách aj „navrhovateľ“), ktorého sťažovateľ označil v poslednom spornom výroku, podal proti sťažovateľovi žalobu o ochranu osobnosti a náhrady nemajetkovej ujmy (§ 11 a nasl. a § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka) za jeho prvé tri výroky, ktorú neskôr rozšíril aj o tento posledný výrok. Žalobca pred Okresným súdom Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) žiadal, aby bola sťažovateľovi uložená povinnosť zaplatiť mu 10 000 eur a nahradiť trovy konania.

4. O návrhu okresný súd rozhodol rozsudkom sp. zn. 14C/119/2010 z 24. októbra 2013 (ďalej len „prvý rozsudok okresného súdu“) tak, že mu v plnom rozsahu vyhovel. Po sťažovateľom podanom odvolaní krajský súd uznesením sp. zn. 1Co/130/2014 z 25. februára 2015 zrušil prvý rozsudok okresného súdu z dôvodu procesných pochybení, ktorými okresný súd odňal sťažovateľovi možnosť konať pred súdom, keď mu neumožnil vyjadriť sa k rozšírenému návrhu, vyjadriť sa k vykonanému dokazovaniu a predniesť záverečnú reč.

5. Okresný súd následne rozsudkom č. k. 14C/119/2010-470 z 12. novembra 2015 (ďalej len „druhý rozsudok okresného súdu“) rozhodol, že výroky sťažovateľa zasiahli do práva žalobcu na ochranu jeho občianskej cti a ľudskej dôstojnosti a že sťažovateľ je povinný zaplatiť mu 10 000 eur a nahradiť trovy konania.

6. Druhý rozsudok okresného súdu bol potvrdený napadnutým rozsudkom krajského súdu. Dovolanie sťažovateľa v jeho veci bolo najvyšším súdom napadnutým uznesením odmietnuté.

II. Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že v jeho veci rozhodli zaujatí sudcovia okresného súdu a krajského súdu. Títo síce sami vyhlásili svoju predpojatosť pre svoj vzťah k žalobcovi, avšak najvyšší súd ich za zaujatých nepovažoval. Navyše, okresný súd odmietol vykonať dokazovanie vo vzťahu ku skutočnosti, či aj konajúca sudkyňa JUDr. Adamčíková podala tzv. antidiskriminačnú žalobu, a teda či sa výroky sťažovateľa osobne týkajú aj jej.

8. Sťažovateľ tvrdí, že zo strany žalobcu nebola daná aktívna procesná legitímácia na podanie predmetnej žaloby, keď vo vzťahu k nemu uviedol iba to, čo žalobca aj sám verejne priznal, a to že zasielal svojim kolegom v pôsobnosti krajského súdu vzory tzv. antidiskriminačných žalôb. V konaní nebolo preukázané, že by žalobca splňal podmienku podania tzv. antidiskriminačnej žaloby, a teda že je osobou, ktorej by sa (prvé tri) výroky v skutočnosti týkali. Podľa sťažovateľa nie je zrejmé, ako prvý až tretí výrok mohli zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu.

9. Všeobecné súdy taktiež podľa názoru sťažovateľa pri zásahu do jeho slobody prejavu nevykonali test proporcionality, keď sa nedostatočným spôsobom zaoberali otázkami kto, o kom, o čom, kde, kedy a ako povedal. Sťažovateľ bol v rozhodnom čase poslancom Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) a taktiež bývalým ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister spravodlivosti“), a teda sa mohol k tejto téme verejne vyjadrovať. Žalobca bol zas v rozhodnom čase sudcom, ktorý má mať vyššiu mieru tolerancie voči kritike svojej osoby a drobnohládu nad jeho konaním. Podanie tzv. antidiskriminačnej žaloby nie je súkromnou záležitosťou žalobcu, ale záležitosťou, ktorá súvisí s výkonom jeho verejnej funkcie, čo uznal aj sám žalobca. Navyše, predmetom kritiky sťažovateľa boli konkrétne nešpecifikovaní sudcovia všeobecných súdov.

10. Sťažovateľ ďalej namieta, že všeobecné súdy dezinterpretovali predmet konania, a to jeho štvrtý výrok, keď namiesto o výroku „pán ████████ je blízky spolupracovník pána ████████ a pani ████████ a naozaj ide o organizovanú akciu“ rozhodovali o žalobcom upravenom výroku „Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a navrhovateľ spoločne organizovali podávanie tzv. antidiskriminačných žalôb“.

11. Taktiež pred ústavným súdom sťažovateľ zdôrazňuje, že sporné výroky odzneli ako reakcia na otázky redaktora v televíznej relácii, ktorá má nižšiu priemernú sledovanosť. Vyslovil tiež predmetné výroky v čase celospoločenskej diskusie o téme tzv. antidiskriminačných žalôb sudcov. Dopĺňa, že pri jeho výrokoch nedošlo k vybočeniu z obvyklého a bežne spoločensky akceptovaného spôsobu vyjadrovania sa.

12. Sťažovateľ napokon namieta, že všeobecné súdy sa vôbec nezaoberali tzv. antidiskriminačnými žalobami, či už z pohľadu ich vecnej opodstatnenosti, vplyvu na verejné financie, ich morálnej podstaty, vplyvu na spoločnosť, či ich nevšednosť spočívajúcu v tom, že o nárokoch sudcov súvisiacich s ich funkciou sudcu rozhodujú sami sudcovia, ktorých sa uplatňované nároky vecne týkajú úplne rovnako.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a najvyššieho súdu, vyjadrenie zúčastnenej osoby, replika sťažovateľa a ústne pojednávanie

III.1. Vyjadrenie krajského súdu, vyjadrenie najvyššieho súdu:

13. Krajský súd vo svojom vyjadrení poukázal na skutočnosť, že žiaden z konajúcich sudcov nebol zákonom predpokladaným spôsobom vylúčený z konania a rozhodovania vo veci sťažovateľa, čo napokon potvrdil aj najvyšší súd v napadnutom uznesení. Pokiaľ ide o aktívnu legitimáciu žalobcu, všetky podstatné skutočnosti boli uvedené v príslušných rozhodnutiach, a to zhodné tvrdenie účastníkov, zásada formálnej logiky (žalobca, ktorý pripravoval odbornú argumentáciu pre časť sudcov obvodu krajského súdu a bol o nej sám presvedčený, by takúto žalobu podal) a taktiež verejná známa skutočnosť, že takúto žalobu v skutočnosti aj podal. Argumentácia sťažovateľa, že všeobecné súdy nevykonali test proporcionality, je nenáležitá, keď tento test vykonal už okresný súd a následne na s. 4 a 5 napadnutého rozsudku aj krajský súd. Porovnaním podanej žaloby a výroku rozsudku súdu prvej inštancie je zrejmé, že súd prvej inštancie a následne aj odvolací súd rozhodovali o predmete konania tak, ako bol vymedzený žalobcom. K námietke sťažovateľa, že všeobecné súdy sa nezaoberali tzv. antidiskriminačnými žalobami, uviedol, že uvedenú skutočnosť nepovažovali súdy za podstatnú z hľadiska rozhodnutia vo veci, keď právo na prístup každého občana k súdu (právo podať žalobu) neposudzovali iba z hľadiska, že toto právo patrí žalobcovi iba v prípade, že by mohol byť v spore úspešný, ale vychádzali zo základnej tézy, že právo na prístup súdu znamená povinnosť štátu umožniť každému, koho práva sú ukrátené, aby ich mohol uplatniť na súde. Predmetom kritiky sťažovateľa bolo práve uplatnenie tohto práva na prístup k súdu, keď kritizoval podanie tzv. antidiskriminačných žalôb. Výsledok konania o týchto antidiskriminačných žalobách nie je relevantný z hľadiska posudzovania stretu tohto práva žalobcu s právom sťažovateľa na slobodu prejavu.

14. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení poukázal na obsah svojho napadnutého uznesenia a na skutočnosť, že sťažovateľ svoje tvrdenia o zaujatosti sudcov okresného súdu a krajského súdu nepreukázal. Pokiaľ sťažovateľ namietal, že v danej veci nebola preukázaná aktívna vecná legitimácia žalobcu, najvyšší súd uviedol, že tieto problémy sú v konaní otázkami právnymi, sú teda predmetom právneho posúdenia prvoinštančného a odvolacieho súdu a nie sú predmetom dovolacieho prieskumu. Odôvodnenie odvolacieho a prvoinštančného rozsudku je aj v tomto smere dostatočné.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

15. Pán [REDAKOVANÉ] ako zúčastnená osoba (žalobca pred všeobecnými súdmi, pozn.) uviedol, že ústavnú sťažnosť považuje za vecne neopodstatnenú. Všeobecné súdy podľa jeho názoru náležite zistili skutkový stav a svoje rozhodnutia primerane odôvodnili. Zdôraznil, že neoprávnená kritika jeho osoby bola následkom prejavu poslanca národnej rady v televíznom prenose, ktorý mal širokú publicitu, nie v pléne národnej rady. Tieto výroky zasiahli do jeho osobnej sféry, keďže značná časť verejnosti sa podľa neho stotožňovala s názorom sťažovateľa.

III.3. Replika sťažovateľa:

16. Sťažovateľ vo svojej replike poukázal na skutočnosť, že tzv. antidiskriminačné žaloby podala značná časť sudcov na Slovensku. Svojím prejavom v diskusných reláciách kritizoval všetkých sudcov, ktorí tzv. antidiskriminačné žaloby podali, a to bez rozdielu. Nadpráca, ktorú v danej veci podľa jeho názoru žalobca vykonal (posielanie vzoru predmetnej žaloby kolegom), bola individuálnou kritikou jeho osoby len pri 4. výroku. Za skutkového stavu, keď sťažovateľ kritizuje v podstate tretinu činných sudcov pôsobiacich sa Slovensku, je úplne legitímnou požiadavkou, ak sám chce, aby o žalobe proti nemu za predmetné výroky nerozhodoval sudca, ktorého sa predmetné výroky tiež týkajú. Sťažovateľ nevie, či jeho spor rozhodoval takto zaujatý sudca, ktorého sa predmet konania priamo týkal. Svoju procesnú úlohu si splnil tým, že označil dôkaz, ktorý v konaní chcel vykonať, nemôže mu byť pritom na ťarchu, že súdy, ktoré bez najmenších problémov mohli daný dôkaz zabezpečiť, tak neurobili a ešte vyčítajú procesnú pasivitu sťažovateľovi, že nespĺnil nespĺniteľnú podmienku. Aj samotný ústavný súd už judikoval, že rozhodovať o zaujatosti vo veciach antidiskriminačných žalôb sudcov by mali sudcovia, ktorí sami nepodali totožné a obdobné žaloby (II. ÚS 16/2011). Zdôraznil, že žalobca nepreukázal, že by sa ho výroky, za ktoré mu všeobecné súdy priznali finančné zadosťučinenie (t. j. prvý až tretí výrok), vôbec týkali. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Nc/58/2010 a následne aj rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 3NcC/27/2010 o nezaujatosti konajúcich sudcov sa týkajú výlučne posudzovania osobných vzťahov jednotlivých sudcov k žalobcovi, nie otázky podania tzv. antidiskriminačnej žaloby samotnými dotknutými sudcami. Sťažovateľ si nad rámec uvedeného nedokáže predstaviť situáciu, v ktorej sa dlhoroční kolegovia, ktorí pracujú celé roky v jednej budove, chodia do jednej jedálne a stretávajú sa na spoločných spoločenských akciách, pre akúkoľvek tretiu stranu v rámci sporového konania môžu javiť ako nezaujatí. Namietal možnú zaujatosť konajúcej sudkyne okresného súdu nielen pre pomer k žalobcovi, ale aj pre možný pomer k prejednávanej veci, ktorou sa však žiadny zo všeobecných súdov vecne vôbec nezaoberal. Ak by žalobca tzv. antidiskriminačnú žalobu skutočne podal, nič mu nebránilo ju ako dôkaz do súdneho spisu založiť či požiadať okresný súd o pripojenie spisu v danej veci, nič z toho sa však nestalo. Sťažovateľ zdôrazňuje, že neexistuje žiadny legálny ani legitímny dôvod, aby svoj názor nemohol prezentovať verejne, a to zvlášť, ak ide o vec verejného záujmu, ktorá má zásadný dopad na verejné financie.

III.4. K ústnemu pojednávaniu:

17. Ústavný súd v danom prípade na základe § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

18. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta porušenie viacerých svojich práv podľa ústavy a dohovoru napadnutým rozsudkom vydaným krajským súdom a napadnutým uznesením vydaným najvyšším súdom v konaní, ktorého predmetom bolo rozhodovanie o žalobe o ochranu osobnosti

a náhrady nemajetkovej ujmy podanej proti nemu. Tvrdí, že ním napadnuté rozhodnutia sú nedostatočne odôvodnené a že predstavujú neprípustný zásah do jeho slobody prejavu.

19. Ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie vo vzťahu k rozhodnutiu vydanému v dovolacom konaní najvyšším súdom (napadnuté uznesenie), ako aj vo vzťahu k rozhodnutiu vydanému v odvolacom konaní krajským súdom (napadnutý rozsudok), a to pre prípad, že by niektoré z námietok sťažovateľa neboli pokryté dovolacími dôvodmi, v dôsledku čoho by sa otvárala právomoc ústavného súdu zasiahnuť aj vo vzťahu k napadnutému rozsudku ako odvolaciemu rozhodnutiu.

20. Ústavný súd, rešpektujúc princíp subsidiarity, preskúma individuálne námietky sťažovateľa najskôr vo vzťahu k napadnutému uzneseniu a v prípade, ak by najvyšší súd ako súd dovolací nemal právomoc príslušnú námietku preskúmať alebo vo vzťahu k nej nemohol zjednať nápravu, uplatní svoju právomoc aj vo vzťahu k napadnutému rozsudku.

IV.1. K námietke nedostatku nezaujatosti sudcov okresného súdu a krajského súdu:

21. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že v jeho veci rozhodovali sudcovia okresného súdu a krajského súdu, ktorí boli v jeho veci zaujatí, a to vzhľadom na existenciu dlhoročných kolegiálnych vzťahov k žalobcovi ako sudcovi a funkcionárovi krajského súdu (i). Pokiaľ ide o sudkyňu okresného súdu JUDr. Adamčíkovú, ktorá vydala druhý napadnutý rozsudok okresného súdu, podľa sťažovateľa bolo vo vzťahu k nej potrebné preskúmať aj to, či ona sama podala takúto žalobu, a teda či sa výroky vyslovené sťažovateľom týkajú aj jej osobne (ii).

22. Ústavný súd konštatuje, že námietka sťažovateľa o nedostatku nezaujatosti sudcov okresného súdu a krajského súdu mohla byť predmetom dovolacieho prieskumu ako vada konania podľa § 420 písm. e) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd.

23. Sťažovateľ vo svojom dovolaní k označenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. e) CSP namietal, že žalobca je (bol) dlhoročným sudcom krajského súdu a funkcionárom tohto súdu a že jeho „známosti“ siahali aj na okresný súd, ktorý sídli v tej istej budove, čo okrem iného potvrdili aj stretnutia „na kus reči“ so zamestnancami okresného súdu pred samotnými pojednávaniami v tejto veci. Nad rámec uvedeného sťažovateľ doplnil, že žalobca mal viacerým sudcom zasielať vzor tzv. antidiskriminačnej žaloby.

24. Najvyšší súd v napadnutom uznesení (s. 7 a nasl.) uviedol, že sťažovateľ svoje tvrdenia o zaujatosti sudcov okresného súdu a krajského súdu založil na existencii ich kolegiálnych vzťahoch so žalobcom a taktiež na svojich subjektívnych pocitoch, ktoré však nepodložil relevantnými dôkazmi. Ďalej poukázal na skutočnosť, že o tejto námietke sťažovateľa bolo rozhodnuté už uznesením krajského súdu sp. zn. 3NcC/27/2010 z 5. januára 2011 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1Nc/58/2010 z 21. októbra 2010. Nad rámec uvedeného najvyšší súd doplnil, že námietka vznesená sťažovateľom nemala zákonné náležitosti podľa § 52 CSP, keď sťažovateľ neuviedol, kedy sa o dôvode vylúčenia sudcov dozvedel.

25. Ústavný súd sa oboznámil s označenými rozhodnutiami krajského súdu a najvyššieho súdu, na ktoré najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia podporne odkázal.

26. Uznesením krajského súdu sp. zn. 3NcC/27/2010 z 5. januára 2011 bolo rozhodnuté o oznámení sudkyne JUDr. Adamčíkovej, a to tak, že dvaja sudcovia okresného súdu boli vylúčení z prejednávania a rozhodovania vo veci sťažovateľa, zatiaľ čo iní sudcovia z prejednávania a rozhodovania vo veci sťažovateľa vylúčení neboli. Vo vzťahu k nevyhlúčeným sudcom krajský súd poukázal na osobnú známosť sudcov so žalobcom, avšak bez znakov svedčiacich o existencii blízkeho vzťahu medzi nimi. Vo vzťahu k dvom vylúčeným sudcom uviedol, že ich vzťah so žalobcom bol priateľský, a v dôsledku intenzity tohto vzťahu ich vylúčil z prejednávania a rozhodovania vo veci sťažovateľa.

27. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1Nc/58/2010 z 21. októbra 2010 vydaným na základe vyhlásenia sudcov krajského súdu o ich možnej zaujatosti bolo rozhodnuté, že viacero sudcov krajského súdu nie je vyučených z prejednávania a rozhodovania vo veci sťažovateľa a zároveň že viacero z nich vylúčených je. Vo vzťahu k nevyhlúčeným sudcom najvyšší súd uviedol, že išlo o nimi tvrdý profesionálny, resp. kolegiálny vzťah so žalobcom. Výlučne pracovný a kolegiálny vzťah medzi sudcami a žalobcom však podľa najvyššieho súdu vo všeobecnosti neprezumuje porušovanie sudcovských povinností a zásad sudcovskej etiky. Vo vzťahu k sudcom, ktorí boli z prejednávania a rozhodovania vylúčení, najvyšší súd poukázal na ich blízky, resp. priateľský vzťah k žalobcovi, čo už predstavovalo dôvod na ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci sťažovateľa.

28. Závery najvyššieho súdu o tom, že sťažovateľ relevantným spôsobom nespochybnil nezáujatosť príslušných sudcov okresného súdu a krajského súdu, nemožno podľa ústavného súdu v nadväznosti na už uvedené vnímať ako svojvoľné či arbitrárne. Najvyšší súd síce stručne, avšak presvedčivo poukázal na skutočnosť, že dôkazné bremeno v tomto smere zaťažovalo sťažovateľa a že tento nad rámec tvrdého kolegiálneho vzťahu medzi dotknutými sudcami a žalobcom nepredložil ďalšie dôkazy či tvrdenia v prospech záveru o potrebe ich vylúčenia z konania a rozhodovania v jeho veci.

29. V už uvedených súvislostiach aj ústavný súd pripomína, že kolegiálny vzťah sudcov a dokonca ani zdieľanie spoločných kancelárskych priestorov nie je bez ďalšieho dostatočným dôvodom na spochybnenie ich nestrannosti (IV. ÚS 24/2010; rozsudok vo veci Steck-Risch a ďalší proti Lichtenštajnsku z 19. 5. 2005, sťažnosť č. 63151/00, bod 48).

30. Navyše, ústavný súd sa z označených rozhodnutí presvedčil, že sudcovia okresného súdu a krajského súdu, ktorí označili svoj vzťah so žalobcom ako vyslovene priateľský, boli z rozhodovania vo veci sťažovateľa vylúčení.

31. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta aj to, že vo vzťahu k sudkyňi JUDr. Adamčíkovej bolo zo strany všeobecných súdov potrebné preskúmať aj to, či ona sama podala tzv. antidiskriminačnú žalobu, a teda či sa výroky vyslovené sťažovateľom týkali aj jej osobne (ii).

32. Ústavný súd nespochybňuje tvrdenie sťažovateľa o tom, že z povahy tohto typu žaloby (tzv. antidiskriminačná žaloba sudcu), resp. z toho, že vec je viazaná na identitu a dôstojnosť sudcov, ide výrazným spôsobom o samotnú činnosť súdenia a o seba-percepciu sudcu a že v dôsledku uvedeného by v jeho veci nemal rozhodovať sudca, ktorý sám takúto žalobu podal (II. ÚS 16/2011, publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 46/2013).

33. Zároveň však ústavný súd s odkazom na predložené dokumenty konštatuje, že sťažovateľ túto svoju námietku pred najvyšším súdom ako súdom dovolacím neuplatnil (pozri bod 23 tohto nálezu).

34. Ak sťažovateľ túto svoju námietku týkajúcu sa sudkyne JUDr. Adamčíkovej pred dovolacím súdom neuplatnil, najvyšší súd o nej nemohol rozhodovať a v nadväznosti na to ani nemohol zjednať prípadnú ním požadovanú nápravu.

35. Vzhľadom na uvedené možno zo strany ústavného súdu uzavrieť, že sťažovateľ vo vzťahu k tejto svojej námietke účinným spôsobom nevyčerpal jemu dostupné opravné prostriedky (dovolanie), na ktorých podanie bol zo zákona oprávnený.

36. Ústavný súd preto tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

IV.2. K námietke nedostatku aktívnej procesnej legitímácie:

37. Sťažovateľ ďalej pred ústavným súdom namieta, že zo strany žalobcu nebola daná aktívna procesná legitímácia na podanie predmetnej žaloby, keď vo vzťahu k nemu sťažovateľ uviedol iba to, čo žalobca aj sám verejne priznal, a to že zasielal svojim kolegom v pôsobnosti krajského súdu vzory tzv. antidiskriminačných žalôb. V konaní nebolo podľa jeho názoru preukázané, že by žalobca spĺňal podmienku podania takejto žaloby, a teda že je osobou, ktorej by sa prvé tri výroky týkali.

38. Zo sťažovateľom podaného dovolania vyplýva, že v ňom v rámci dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP namietal aj nepreukázanie skutkového tvrdenia o podaní tzv. antidiskriminačnej žaloby žalobcom.

39. Najvyšší súd v napadnutom uznesení (s. 9) odkázal na časť odôvodnenia druhého rozsudku okresného súdu o tom, že (1) žalobca si splnil dôkaznú povinnosť označením spisovej značky sporu o ním podanej antidiskriminačnej žalobe, že (2) sťažovateľ túto skutočnosť nespochybňoval počas 5 rokov trvajúceho sporu, ale až účelovo v záverečnej reči, že (3) žalobca pripravoval odbornú argumentáciu pre časť sudcov obvodu krajského súdu, o ktorej správnosti bol presvedčený, a teda je logické, že takúto antidiskriminačnú žalobu aj sám podal, a napokon, že (4) táto skutočnosť (podanie antidiskriminačnej žaloby žalobcom) bola všeobecne známou, keďže bola publikovaná aj v masmédiách.

40. Už uvedené predstavuje podľa ústavného súdu v okolnostiach danej veci primeranú a dostatočne presvedčivú odpoveď na námietku sťažovateľa o tom, že v konaní nebolo preukázané podanie tzv. antidiskriminačnej žaloby žalobcom. Sťažovateľ uvedené závery najvyššieho súdu vo svojej ústavnej sťažnosti relevantným právnym spôsobom nespochybnil.

41. Preto ani tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd nemohol vyhovieť.

IV.3. K námietke nevykonania testu proporcionality a neprípustnému zásahu do slobody prejavu (vecné posúdenie predmetu sporu):

42. Základom sporu medzi žalobcom a sťažovateľom pred všeobecnými súdmi je konflikt medzi ústavou garantovanou slobodou prejavu a základným právom vyhľadávať a rozširovať informácie na strane sťažovateľa (čl. 26 ústavy) a právom na ochranu osobnosti na strane žalobcu (čl. 19 ústavy). Podstatou rozhodovania o väčšine obdobných právnych sporov je hľadanie

vyváženého vzťahu medzi ústavou garantovaným právom na ochranu ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti na jednej strane a slobodou prejavu na strane druhej. Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej doterajšej judikatúre už viackrát zdôraznil, že každý konflikt vo vnútri systému základných práv a slobôd (resp. ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách) treba riešiť prostredníctvom zásady ich spravodlivej rovnováhy (IV. ÚS 362/09, PL. ÚS 22/06, m. m. PL. ÚS 6/04, III. ÚS 34/07). Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, kým uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu či dokonca popretiu iného práva alebo slobody (IV. ÚS 362/09, PL. ÚS 7/96).

43. Podobne ako je to pri práve na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 ústavy, aj z dohovoru vyplýva, že právo na slobodu prejavu podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru nie je právom absolútnym, ale je možné ho obmedziť v súlade s podmienkami podľa druhého odseku, medzi ktoré patrí aj ochrana povesti alebo práv iných. Sloboda prejavu podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru sa v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) často dostáva do kolízie s inými právami podľa dohovoru a jeho protokolu vrátane práva na ochranu súkromného a rodinného života, resp. práva na česť a reputáciu.

44. Ústavný súd pripomína, že prípady týkajúce sa slobody prejavu a jej vyvažovania – obvykle s právom na ochranu osobnosti – považuje za veľmi dôležité, vyžadujúce veľmi citlivý a argumentačne dôkladný prístup (II. ÚS 152/08, II. ÚS 329/09, IV. ÚS 492/2012, II. ÚS 647/2014).

45. Na tento účel ústavný súd už viackrát vo svojich rozhodnutiach aplikoval test proporcionality (II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 302/2010, IV. ÚS 448/2012, IV. ÚS 492/2012), ktorý ako nástroj vyvažovania slobody prejavu a ochrany osobnosti je založený na hľadaní odpovedí na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v posudzovanom prípade uverejnil informáciu, pričom zároveň posudzoval, či všeobecný súd pri svojom rozhodovaní zohľadnil všetky aspekty, ktoré test proporcionality zahrňuje.

46. Pred samotným ústavnoprávnym prieskumom je taktiež potrebné ozrejmiť, že pri ochrane slobody prejavu a ochrane osobnosti nesubsumuje skutkový stav voči klasickej podústavnej norme, aby sa tak stal štvrtou inštanciou, ale voči takej norme pod-ústavného práva, ktorá je sama konkretizáciou základného práva (čl. 19 ústavy) a priamo zasahuje do ústavou chránenej slobody. Pri riešení stretu ochrany osobnosti a slobody prejavu vystupuje ústavný súd v osobitnej pozícii, keď vec bola skutkovo ustálená všeobecnými súdmi a ústavný súd vykonáva ústavnoprávny prieskum sporných výrokov, nie skutkové prehodnocovanie (III. ÚS 283/2020, pozri tiež De Mauro, L. Sloboda prejavu a spolkový ústavný súd – spoločná cesta ku sláve? In: Vozár, J. Sloboda prejavu v rozhodnutiach súdov, Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2015. s. 142, 147.).

47. Ústavný súd konštatuje, že preskúvanie hmotnoprávnej stránky sporu je v dovolacom konaní pred najvyšším súdom značne obmedzené, čo napokon vyplýva aj z relatívne stručného odôvodnenia napadnutého uznesenia vo vzťahu k námietkam sťažovateľa o nesprávnom zistení skutkového stavu a nesprávnom vyriešení či vyhodnotení zásadných právnych otázok prípadu vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP [k označenému dovolaciemu dôvodu a jeho vzťahu k správnosti právneho posúdenia pozri Gešková K. O tom, či je arbitrárne právne

posúdenie vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, Súkromné právo, 2023, č. 1]. Aj samotný najvyšší súd upriamil pozornosť sťažovateľa na skutočnosť (s. 10 napadnutého uznesenia), že prípadné nesprávne právne posúdenie veci nezakladá prípustnosť dovolania.

Vlastné posúdenie veci

48. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že všeobecné súdy test proporcionality nevykonali, resp. ho vykonali len povrchno a bez zohľadnenia viacerých dôležitých aspektov daného prípadu. Tvrdí, že ako poslanec národnej rady a taktiež bývalý minister spravodlivosti sa mohol k tejto téme verejne vyjadrovať a že žalobca bol v rozhodnom čase sudcom, ktorý má mať vyššiu mieru tolerancie voči kritike svojej osoby a drobnohládu nad jeho konaním. Podanie tzv. antidiskriminačnej žaloby nie je súkromnou záležitosťou žalobcu, ale záležitosťou, ktorá súvisí s výkonom jeho verejnej funkcie, čo podľa sťažovateľa uznal aj sám žalobca. Navyše, predmetom kritiky zo strany sťažovateľa boli bližšie nešpecifikovaní sudcovia všeobecných súdov. Všeobecné súdy podľa sťažovateľa dezinterpretovali predmet konania, a to jeho štvrtý výrok, keď namiesto výroku „pán ████████ je blízky spolupracovník pána ████████ a pani ████████ a naozaj ide o organizovanú akciu“ rozhodovali o žalobcom upravenom výroku „Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a navrhovateľ spoločne organizovali podávanie tzv. antidiskriminačných žalôb“. Výroky sťažovateľa odzneli ako reakcia na otázky redaktora v televíznej relácii, ktorá má nižšiu priemernú sledovanosť, a zároveň boli vyslovené v čase celospoločenskej diskusie na danú tému. Pri jeho výrokoch nedošlo k vybočeniu z obvyklého a bežne spoločensky akceptovaného spôsobu vyjadrovania sa. Všeobecné súdy sa podľa sťažovateľa vôbec nezaoberali tzv. antidiskriminačnými žalobami, či už z pohľadu ich vecnej opodstatnenosti, vplyvu na verejné financie, ich morálnej podstaty, vplyvu na spoločnosť či ich nevšednosť spočívajúcu v tom, že o nárokoch sudcov súvisiacich s ich funkciou rozhodovali sami sudcovia, ktorých sa uplatňované nároky vecne týkali úplne rovnako.

49. Najvyšší súd v príslušnej časti napadnutého uznesenia (s. 10) stručne konštatoval, že obsah spisu v ničom neopodstatňuje tvrdenie sťažovateľa o nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku krajského súdu. Krajský súd podľa názoru najvyššieho súdu primeraným a presvedčivým spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k jeho rozhodnutiu.

50. V takejto situácii (pozri body 46 a 47) je zo strany ústavného súdu potrebné podrobiť ústavnoprávnemu prieskumu aj odvolacie rozhodnutie, teda v danom prípade napadnutý rozsudok krajského súdu. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že v zmysle poslednej vety § 124 zákona o ústavnom súde ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku.

51. Krajský súd v relevantnej časti napadnutého rozsudku (s. 14 a nasl.) odkázal na skutkové zistenia a právne závery súdu prvej inštancie, s ktorými sa v celom rozsahu stotožnil. Osobitne poukázal na to, že sťažovateľ sa v televíznych reláciách v súvislosti s tzv. antidiskriminačnými žalobami sudcov vyjadril v zmysle, že tieto žaloby sú nezákonné a nemorálne, že boli podané závistlivými a chamtivými sudcami a že žalobca je (bol) blízky spolupracovník pána ████████ a pani ████████ pričom išlo z ich strany o organizovanú akciu. Tieto vyjadrenia sťažovateľa boli podľa krajského súdu objektívne spôsobilé zasiahnuť znevažujúco osobnosť žalobcu

a privodiť mu ujmu na cti, dôstojnosti a vážnosti. Ďalej poukázal na skutočnosť, že výroky sťažovateľa odzneli v spravodajskej televízii s celoslovenskou pôsobnosťou. Žalobca podaním tzv. antidiskriminačnej žaloby chránil svoje práva súdnou cestou, za čo podľa krajského súdu nemôže byť terčom neprípustnej kritiky. Informácie o tom, že by malo ísť o organizovanú akciu (spoločne s pánom [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ] pozn.), sa podľa krajského súdu neukázali byť pravdivé. Dôkazné bremeno v tomto smere zaťažovalo sťažovateľa, ktorý pravdivosť uvedených informácií nepreukázal. Navyše, ak by zo strany žalobcu išlo o nezákonné či nemorálne konanie, uvedené by ho logicky diskvalifikovalo z výkonu povolania sudcu, keďže toto povolanie je spojené so zvýšenými nárokmi nielen z hľadiska odborných, ale osobitne osobnostných predpokladov, a to s dôrazom na morálne kvality sudcu. Krajský súd ďalej poukázal na vyjadrenia sťažovateľa o nezákonnosti a nemorálnosti podania tzv. antidiskriminačných žalôb sudcami a označenie sudcov ako závistlivých a chamtivých, ktoré svojou intenzitou už vybočili z hraníc potrebných na dosiahnutie legitímneho cieľa a zanechali dehonestujúci dojem. Ďalej zdôraznil, že sloboda prejavu zohráva v právnom štáte mimoriadne dôležitú úlohu, v danej veci však nemožno prehladať, že žalobca je (bol) sudcom, pričom súdy ako garanti spravodlivosti potrebujú požívať dôveru verejnosti, a teda majú byť chránené pred nepodloženými tvrdeniami. Výroky sťažovateľa podľa krajského súdu nesledovali legitímny cieľ, ale škandalizáciu a zneváženie žalobcu.

52. Ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia napadnutého rozsudku týkajúceho sa vyvažovania práva na ochranu osobnosti na strane žalobcu a práva na slobodu prejavu na strane sťažovateľa dospel k záveru, že krajský súd neprípustným spôsobom zasiahol do základného práva sťažovateľa na slobodu prejavu.

53. Ústavný súd na úvod zdôrazňuje, že jedným z podstatných základov právneho štátu sú funkčné inštitúcie, ktoré profesionálne plnia svoje kompetencie. Ich sila nespočíva len v riešení konkrétnych právnych otázok, ale hlavne vo vedomí spoločnosti, že sú, a tým vytvárajú vedomie spoločenskej bezpečnosti či istoty (porov. bod 52 nález I. ÚS 336/2019). Sila je tu myslená sociologicky ako funkčnosť, nie ako mocenskosť či vrchnostenskosť (*strong institutions*). Takýmito inštitúciami sú tiež jednotlivé telesá justície, ale aj justícia ako celok. Ak napríklad podnikateľ vstupuje do zmluvných, resp. obchodných vzťahov, tak nepotrebuje detailné informácie o justičnom systéme, stačí mu dôvera, že ak sa zmluvné záväzky porušia, tak je k dispozícii infraštruktúra na nápravu tohto stavu. Táto infraštruktúra je veľmi komplexná a zahŕňa nielen justíciu vrátane advokácie, ale patrí tu zvlášť právnické vzdelávanie či bádateľské pracoviská. Z týchto dôvodov je namieste aj právne šetriť dôveru v tento systém (porov. čl. 10 ods. 2 dohovoru, II. ÚS 152/08). Na druhej strane, súčasťou tejto dôvery je aj poukazovanie na nedostatky týchto inštitúcií, ktoré môžu danú dôveru niekedy oslabovať. Ústavný súd musí v predmetnej veci z tohto pohľadu ustáliť, či výroky boli predmetom verejného záujmu a či ich forma a obsah nepresiahli mieru ochrany osobnosti.

54. Antidiskriminačné žaloby sudcov súviseli s nálezom ústavného súdu vo veci sp. zn. PL. ÚS 17/08, v ktorom ústavný súd k námietke o porušení zásady rovnakého zaobchádzania a nesúladu právnej úpravy odmeňovania sudcov Špeciálneho súdu okrem iného vyslovil, že legislatívna úprava obsiahnutá v § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov narúša systémové a koncepčné riešenie statusových otázok sudcov a že rozdiely v odmeňovaní sudcov musia, rovnako ako aj v iných oblastiach výkonu verejných funkcií a zabezpečovania štátnych záležitostí,

vychádzať z kritérií, ktoré majú objektivizovaný základ a vo vzťahu k celkovému systému odmeňovania platnému pre danú sféru rešpektujú kritériá racionálnosti a primeranosti (s. 106 až 112). Žaloby boli tiež súčasťou spoločenského, resp. verejného hľadania podoby justície, sú jednou z foriem komunikácie súvisiacich s týmto hľadaním, a tiež reflektujú spomínané otázky dôvery v inštitúcie a vzťahov vo vnútri inštitúcií. Z tohto pohľadu je rozhovor o tzv. antidiskriminačných žalobách sudcov predmetom verejného záujmu. Aj z hľadiska výšky žalovaných súm ide o vec verejného záujmu.

55. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zvýraznil (III. ÚS 283/2020, body 42 – 43, III. ÚS 389/2021), že spory o ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka z pohľadu ústavnoprávneho v sebe obsahujú v podstate dve odlišné konania: (i) Ak sa sporný prejav netýka témy verejného záujmu (ČO) prednesenou verejnou osobou (KTO) vo verejnom priestore (KDE), zvlášť o inej verejnej osobe (O KOM), tak sa vec posúdi a rozhodne v rámci občianskoprávneho sporu dvoch rovných súkromných osôb v rámci režimu skutkové tvrdenie – hodnotiaci súd. V takomto konaní je podstatou pravdivosť tvrdení, resp. názor. Z výroku rozsudku súdu je následne zrejmé, či napadnutý výrok bol pravdivý, resp. či bol hodnotiacim súdom. (ii) Pokiaľ sa však žaloba o ochranu osobnosti týka tvrdenia, ktoré sa týka verejného záujmu a je súčasťou legitímnej demokratickej diskusie, tak sa konanie o ochranu osobnosti „preklápa“ do konania, v ktorom je potrebné predovšetkým skúmať, či by vyhovie žaloby nebránilo slobodnej diskusii o danej téme. Presnosť či skutková dokonalosť výroku môže potom byť do istej miery odsunutá do úzadia.

56. Predmetom sporných výrokov boli tzv. antidiskriminačné žaloby sudcov, resp. názor sťažovateľa na skupinu sudcov, ktorí takúto žalobu podali. Z pohľadu témy a autora výroku ide o tému verejného záujmu, teda o vec so zvýšenou ochranou slobody prejavu. Na druhej strane je treba akcentovať, že sudcovia ako nepriami adresáti týchto výrokov nemajú technické možnosti ani profesionálne nastavenie, aby reagovali obdobne, ako môžu reagovať politické postavy vo verejnom priestore. Okrem toho, formálna autorita súdnicstva, ideálne doplnená autoritou a dôverou autentickou, resp. skutočnou (pozri bod 53 tohto nálezu), taktiež musia byť zohľadnené v prospech sudcov pri vyvažovaní slobody prejavu.

57. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ použil expresívnejšie výrazy, čo zvyšuje podozrievavosť (*scrutiny*) ústavného súdu. Treba však konštatovať, že tieto výrazy neboli použité izolovane, ale mali faktický základ v tom, že sudcovia žiadali v žalobách značné sumy, ktoré mali dorovnať platový rozdiel voči sudcom Špeciálneho súdu. Dôležitým argumentom je aj skutočnosť, že sťažovateľ nespochybňoval profesionálnu činnosť sudcov, teda napríklad ich rozhodovaciu činnosť, ale ich v podstate súkromnú aktivitu – podanie žalôb. Ak by boli takpovediac nevkusným spôsobom kritizované konkrétne rozhodnutia dotknutých sudcov, ústavný súd by musel byť veľmi podozrievavý. Podanie žalôb je však z právneho hľadiska súkromnou aktivitou, aj keď tu plní aj účel komunikačný. Z uvedeného vyplýva, že práve kombinácia verejnej témy, antidiskriminačných žalôb a Špeciálneho súdu so súkromnou aktivitou sú dôvodmi, prečo je v predmetnej veci dôležité uprednostniť možnosť o týchto veciach diskutovať, aj keď s istou expresivitou.

58. V prerokováanej veci je tak potrebné zdôrazniť (otázka ČO), že sporné vyjadrenia sťažovateľa predstavovali príspevok do diskusie vo verejnom záujme, pri ktorej je priestor na obmedzenie jeho slobody prejavu úzky (rozsudok vo veci Wingrove proti Spojenému kráľovstvu z 25. 11. 1996,

sťažnosť č. 17419/90, bod 58). Tento verejný záujem sa v zmysle judikatúry ESĽP vzťahuje na skutočnosti, o ktoré sa verejnosť oprávnené zaujíma, ktoré priťahujú jej pozornosť alebo sa jej týkajú vo významnej miere, a to najmä preto, že ovplyvňujú blaho občanov alebo život komunity. To platí aj v prípade záležitostí, ktoré môžu vyvolať značnú polemiku, ktoré sa týkajú dôležitej spoločenskej otázky alebo ktoré zahŕňajú problém, o ktorom by verejnosť mala záujem byť informovaná (rozsudok Veľkej komory vo veci Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Fínsku z 27. 6. 2017, sťažnosť č. 931/13, bod 171). Medzi takéto záležitosti je v zmysle judikatúry potrebné zaradiť aj otázky výkonu súdnictva (rozsudok Veľkej komory vo veci Morice proti Francúzsku z 23. 4. 2015, sťažnosť č. 29369/10, bod 128) a fungovania súdneho systému, keďže tento systém predstavuje jeden z pilierov demokratickej spoločnosti (rozsudok vo veci July a SARL Libération proti Francúzsku zo 14. 2. 2008, sťažnosť č. 20893/03, bod 67). Justícia totiž je legitímnou témou verejného záujmu (II. ÚS 152/08). Hromadné podávanie tzv. antidiskriminačných žalôb sudcami, teda podávanie žalôb na štát, v ktorých títo sudcovia namietajú diskriminačné platové ohodnotenie v porovnaní s inými sudcami, možno za takúto otázku vo verejnom záujme (otázku fungovania súdneho systému) považovať. Verejná kritika súdnej moci je totiž dôležitou protiváhou sudcovskej nezávislosti (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 23/05 zo 17. 7. 2007). Preto, ako už bolo naznačené, je v okolnostiach tejto veci nevyhnutné vnímať priestor na obmedzenie slobody prejavu sťažovateľa ako úzky (porov. rozsudok vo veci Castells proti Španielsku z 23. 4. 1992, sťažnosť č. 11798/55).

59. Ústavný súd neprehliada argument, že výroky sťažovateľa sa mali týkať v podstate súkromnej aktivity žalobcu. Táto súkromná aktivita žalobcu (podanie tzv. antidiskriminačnej žaloby, zasielanie jej „vzoru“ iným sudcom) má však zrejmy presah do jeho profesionálnej sféry, a z toho dôvodu požievajú predmetné výroky zvýšenú ochranu (rozsudok vo veci Sabou a Pircalab proti Moldavsku z 28. 9. 2004, sťažnosť č. 46572/99, bod 39; porov. II. ÚS 152/08, IV. ÚS 302/2010).

60. Ďalej, zo strany krajského súdu bolo potrebné venovať zvýšenú pozornosť skutočnosti (aspekt KTO), že sporné výroky vyslovil sťažovateľ ako poslanec národnej rady a v tom čase zástupca parlamentnej menšiny, teda tzv. opozície (porov. už citovaný Castells, bod 42). Z okolností danej veci taktiež vyplynulo, že výroky sťažovateľa predstavovali jeho reakciu na kroky iných ministrov spravodlivosti Slovenskej republiky a konanie dotknutých členov Súdnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“).

61. Pokiaľ ide o fórum (otázka KDE), na ktorom sporné vyjadrenia zazneli, ústavný súd nespochybňuje záver krajského súdu, že výroky sťažovateľa boli vyslovené v televízii s celoštátnym pokrytím. Zároveň však na dokreslenie celkového kontextu považuje za potrebné doplniť, že tieto výroky zazneli v diskusných reláciách s vopred určenou témou vo verejnom záujme, ktorou bola práve otázka podávania tzv. antidiskriminačných žalôb sudcami. Sťažovateľ bol do diskusií, ktoré boli moderované, pozvaný ako opozičný politik a zároveň ako odborník na súdnictvo a justíciu, resp. bývalý minister spravodlivosti. Jeho sporné vyjadrenia odzneli ako reakcia na konkrétne otázky redaktora v rámci diskusie na túto vopred stanovenú odbornú tému. Sporné vyjadrenia sťažovateľa tak síce zazneli v televízii s celoštátnym pokrytím, avšak vo vysielacom formáte určenom na podporu voľnej výmeny názorov o témach vo verejnom záujme (porov. rozsudok vo veci Alfantakis proti Grécku z 11. 2. 2010, sťažnosť č. 49330/07, bod 33).

62. K otázke načasovania vyjadrení sťažovateľa sa žiada doplniť (otázka KEDY), že sporné výroky boli vyslovené v čase prebiehajúcej celospoločenskej diskusie o fungovaní justície v súvislosti s podávaním tzv. antidiskriminačných žalôb zo strany nie nezanedbateľného počtu sudcov (k aktuálnosti vyjadrení bližšie pozri II. ÚS 655/2017, k neaktuálnosti porov. IV. ÚS 302/2010).

63. Vo vzťahu k obsahu sporných výrokov sťažovateľa (otázka AKO) ústavný súd pripomína potrebu rozlišovania medzi skutkovými tvrdeniami na jednej strane a hodnotiacimi úsudkami na strane druhej. V zmysle ustálenej judikatúry môže byť existencia faktov preukazovaná, avšak pravdivosť hodnotiacich úsudkov nie je možné dokázať (rozsudok vo veci McVicar proti Spojenému kráľovstvu zo 7. 5. 2002, sťažnosť č. 46311/99, bod 83). Požiadavka na preukázanie pravdivosti hodnotiaceho úsudku je nesplniteľná a v rozpore s právom na slobodu prejavu (už citovaný Morice, bod 126). Ústavný súd si je vedomý skutočnosti, že v konkrétnych okolnostiach toho-ktorého prípadu môže byť ťažké rozlíšiť, či ide o skutkové tvrdenie, alebo o hodnotiaci úsudok (rozsudok vo veci Krasulya proti Rusku z 22. 2. 2007, sťažnosť č. 12365/09, bod 41; porov. II. ÚS 59/2018, III. ÚS 283/2020; porov.: Kosař, D. Kritika soudců v České republice. Soudní rozhledy, 2011, č. 4, s. 118; tiež Soudní rozhledy, 2011, č. 8, s. 311 – 314). Uvedené však nezabavuje konajúci súd povinnosti zaujatia citlivého a argumentačne dôkladného prístupu k posúdeniu prípadu.

64. Obsahom sporných výrokov sťažovateľa boli jeho tvrdenia, že (i) tzv. antidiskriminačné žaloby sudcov sú nezákonné a nemorálne a že (ii) sudcovia, ktorí takéto žaloby podali, sú závistliví a chamtiví. Taktiež tvrdil, že (iii) žalobca je (bol) blízky spolupracovník pána [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ] a že (iv) išlo naozaj o organizovanú akciu (pozri bod 2 tohto nálezu).

65. Tvrdenie sťažovateľa o tom, že tzv. antidiskriminačné žaloby sudcov sú nezákonné, možno podľa ústavného súdu považovať z väčšej časti za skutkové tvrdenie (porov. rozsudok vo veci Karsai proti Maďarsku z 1. 12. 2009, sťažnosť č. 5380/07, bod 33), resp. vyjadrenie odborného názoru sťažovateľa. Tento svoj odborný názor sťažovateľ v konaní pred všeobecnými súdmi podporil odkazom na štatistiku, z ktorej vyplýva, že v 453 súdnych konaniach o takejto žalobe bolo v prospech žalobcov (sudcov) rozhodnuté len v 2 prípadoch, a aj v týchto dvoch prípadoch išlo o ten istý konkrétny okresný súd. Z dôkazov predložených sťažovateľom teda vyplynulo, že tzv. antidiskriminačné žaloby sudcov boli úspešné len v 0,44 percentách prípadov. Zohľadňujúc už uvedené, nemožno podľa názoru ústavného súdu dospieť k záveru, že sťažovateľ by toto svoje skutkové tvrdenie nepodložil dostatočným faktickým základom (podobne II. ÚS 655/2017).

66. V tomto smere ústavný súd považuje za potrebné rozlišovať, že sťažovateľom tvrdená nezákonnosť tzv. antidiskriminačných žalôb sa podľa všetkého vzťahovala na možnosť ich úspechu v civilnoprávnom konaní. Nič nenasvedčuje tomu, že by sťažovateľ tvrdenú nezákonnosť akokoľvek spájal s porušením trestnoprávnych predpisov. V takomto prípade by hranice jeho slobody prejavu boli podstatne užšie (rozsudok Veľkej komory vo veci Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku zo 17. 12. 2004, sťažnosť č. 33348/96, bod 102; tiež rozsudok vo veci Lešník proti Slovensku z 11. 3. 2003, sťažnosť č. 35640/97, bod 57).

67. Pokiaľ ide o tvrdenie sťažovateľa, že tzv. antidiskriminačné žaloby sú nemorálne, uvedené je podľa ústavného súdu potrebné považovať už za hodnotiaci úsudok, ktorého pravdivosť nemá sťažovateľ povinnosť dokazovať. Hodnotiaci úsudok predstavuje aj jeho tvrdenie, že nemenovaní sudcovia, ktorí takéto žaloby podali, sú závistliví a chamtiví.

68. Ústavný súd nespúšťa zo zreteľa skutočnosť, na ktorú v tejto veci poukázali aj všeobecné súdy, a to že hodnotiace úsudky môžu byť v okolnostiach konkrétnej veci neprimerané či prehnané, obzvlášť v prípade, ak nemajú žiaden faktický základ (rozsudok vo veci Hrico proti Slovensku zo 16. 9. 2003, sťažnosť č. 49418/99) a ich výlučným cieľom je uraziť či inak poškodiť konkrétnu osobu či konkrétne osoby (porov. rozsudok vo veci Skalka proti Poľsku z 27. 5. 2003, sťažnosť č. 43425/98, bod 34; tiež II. ÚS 211/08). Zjednodušene povedané, pri hodnotiacich úsudkoch je potrebné rozlišovať medzi kritikou a urážkou. Aj pri posudzovaní hodnotiaceho úsudku tak môže vyplynúť potreba jeho podloženia dostatočným faktickým základom (rozsudok Veľkej komory vo veci Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku zo 17. 12. 2004, sťažnosť č. 49017/99, bod 76). V tejto súvislosti je dôležité doplniť, že nevyhnutnosť prepojenia medzi hodnotiacim úsudkom a jeho podpornými faktami sa môže líšiť od prípadu k prípadu a je potrebné posudzovať ju v rámci konkrétnych okolností danej veci (rozsudok vo veci Feldek proti Slovensku z 12. 7. 2001, sťažnosť č. 29032/95, bod 86).

69. Hodnotiaci úsudok sťažovateľa o „závistlivosti a chamtivosti“ časti sudcov vychádzal zo skutočnosti, že títo sudcovia podali tzv. antidiskriminačné žaloby proti štátu, a to pre nimi vnímané diskriminačné platové ohodnotenie v porovnaní s inými sudcami (pozri bod 54 tohto nálezu), pričom nezanedbateľnú úlohu pri formovaní tohto hodnotiaceho úsudku zohrali aj nimi žalované sumy, ktorých základ vyplýval z úsilia o dorovnanie tohto platového ohodnotenia za určité časové obdobie. V okolnostiach tejto veci preto nemožno tvrdiť, že hodnotiaci úsudok sťažovateľa by v okolnostiach tejto veci (pozri aj bod 65 o úspešnosti podaných žalôb) nemal dostatočný skutkový základ (porov. rozsudok vo veci Fleury proti Francúzsku z 11. 5. 2010, sťažnosť č. 29784/06, bod 50; tiež rozsudok vo veci Laranjeira Marques da Silva proti Portugalsku z 19. 1. 2010, sťažnosť č. 16983/06, bod 53) a že jediným jeho účelom by bolo uraziť, ponížiť či diskreditovať žalobcu, resp. ďalších nemenovaných sudcov (porov. už citovaný Hrico, bod 47; porov. II. ÚS 191/2015, tiež Strya, J.: Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 19. 5. 2020 ve věci 1 BvR 2397/19. Ústavní principy posuzování kolize svobody projevu a práva na ochranu osobnosti v kontextu hanlivých tvrzení. In: Bulletin oddělení analytiky a srovnávacího práva 3/2020, s. 4, dostupné na www.nsoud.cz). Ústavný súd v tomto bode dopĺňa, že už uvedené nemožno interpretovať tak, že by sa s názorom či expresívnymi vyjadreniami sťažovateľa akokoľvek stotožňoval, ale iba tak, že v konkrétnych okolnostiach danej veci ich sťažovateľ vyslovil v rámci hraníc svojej slobody prejavu.

70. Navyše, pokiaľ ide o vyjadrenie sťažovateľa o závistlivých a chamtivých sudcoch, z okolností tejto veci podľa názoru ústavného súdu bez ďalšieho nevyplýva, že boli namierené priamo a konkrétne proti žalobcovi. Skôr sa javí, že tento jeho výrok bol kritikou celej skupiny sudcov, ktorá takéto žaloby podala. V dôsledku uvedeného bolo potrebné predmetný výrok sťažovateľa vnímať predovšetkým ako kritiku fungovania justície, pri ktorej sa aplikujú široké hranice slobody prejavu, než ako osobnú kritiku konkrétneho sudcu či sudkyne (porov. rozsudok vo veci Barfod proti Dánsku z 22. 2. 1989, sťažnosť č. 11508/85, bod 31 a nasl.). Okrem toho, ak by platil opak, vo výrokoch sťažovateľa by sa mohol osobne identifikovať každý jeden ním konkrétne nemenovaný sudca z danej skupiny a podať na neho – rovnako ako žalobca – žalobu na ochranu osobnosti (z údajov predložených sťažovateľom všeobecným súdom vyplýva, že tzv. antidiskriminačných žalôb bolo podaných minimálne 453).

71. Pokiaľ ide o posledný sporný výrok sťažovateľa v prepojení s jeho prvými troma spornými výrokmi, ústavný súd pripomína, že sudcovia sú súčasťou jednej zo základných inštitúcií štátu a ako takí môžu byť vystavení osobnej kritike v rámci prípustných hraníc (pozri bod 53 tohto nálezu; už citovaný Morice, bod 131). Limity prípustnej kritiky sú u sudcu pri výkone jeho verejnej funkcie širšie, než je to u bežného občana (tiež I. ÚS 408/2010). Tieto limity prípustnej kritiky by boli prekročené až pri „deštruktívnych útokoch, ktoré sú vo svojej podstate nedôvodné“ (rozsudok vo veci Prager a Oberschlick proti Rakúsku z 26. 4. 1995, sťažnosť č. 15974/90, bod 34). V prípade takýchto útokov môže vzniknúť potreba ochrany sudcov pred nepodloženými obvineniami (už citovaný Lešník, bod 54).

72. Všeobecné súdy pripísali v tejto veci zásadný význam tvrdeniu sťažovateľa o organizovaní „akcie“ spoločne s pánom [REDAKOVANÉ] (bývalým ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky a vtedajším predsedom súdnej rady) a pani [REDAKOVANÉ] (vtedajšou ministerkou spravodlivosti Slovenskej republiky). Z predložených dokumentov vyplýva, že sťažovateľ túto organizovanosť vyvodzoval z ním tvrdených blízkych vzťahov žalobcu s pánom [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ] pričom tieto neboli v konaní pred všeobecnými súdmi spochybnené. V tejto súvislosti sťažovateľ ďalej poukázal na spoločné pôsobenie žalobcu, pána [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ] v súdnej rade. Pokiaľ ide o samotný sporný výrok, sťažovateľ konkrétne tvrdil, že „pán [REDAKOVANÉ] (žalobca, pozn.) je člen súdnej rady, je blízky spolupracovník pána [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ] a naozaj ide o organizovanú akciu“, teda to, že (1.) označené osoby možno považovať za blízkych spolupracovníkov a že (2.) vzhľadom na ich postavenie, konanie a blízke pracovné vzťahy je presvedčený, že išlo o organizovanú „akciu“. Z kontextu diskusie, ako je zachytená aj v druhom rozsudku okresného súdu, vyplýva, že sťažovateľ osobitne poukazoval na pasivitu pána [REDAKOVANÉ] ako ministra spravodlivosti vo vzťahu k týmto žalobám, ako aj na skutočnosť, že žalobca ako člen súdnej rady a blízky spolupracovník pána [REDAKOVANÉ] posielal sudcom „návod“, ako majú svoje žaloby zmeniť, aby s nimi na súdoch uspeli. Tvrdenia sťažovateľa o tom, že „ide o organizovanú akciu“ nemožno v nadväznosti na uvedené vnímať a vykladať izolovane, ale v už naznačených súvislostiach a v kontexte celého jeho vyjadrenia (rozhovoru). Celkový kontext dáva podľa názoru ústavného súdu dostatočný faktický základ na to, aby sťažovateľ mohol takýto výrok vysloviť.

73. Krajský súd ďalej dospel k záveru, že v prípade sporných vyjadrení sťažovateľa išlo o útoky, proti ktorým nebolo možné sa brániť. Ústavný súd neopomína skutočnosť, že súdy sú garantom spravodlivosti, jednej zo základných hodnôt právneho štátu, a na výkon svojich povinností potrebujú požívať dôveru občanov. Preto môže z konkrétnych okolností prípadu vyplynúť potreba ich ochrany pred deštruktívnymi neodôvodnenými útokmi, a to najmä s ohľadom na skutočnosť, že kritizovaní sudcovia podliehajú povinnosti zdržanlivosti, ktorá im bráni v odpovedi (už citovaný Morice, bod 128; tiež rozsudok vo veci Kudeshkina proti Rusku z 26. 2. 2009, sťažnosť č. 29492/05, bod 86). Ústavný súd však v konkrétnych okolnostiach tejto veci poukazuje na konštatovanie okresného súdu v druhom napadnutom rozsudku o tom, že spoločné organizovanie podávania tzv. antidiskriminačných žalôb poprel už pán [REDAKOVANÉ] prostredníctvom masmédií. Navyše, žalobca nebol v rozhodnom čase iba „obyčajný“ či „radový“ sudca, ale okrem iného aj člen súdnej rady a jej hovorca (porov. rozsudok vo veci Amihalachioaie proti Moldavsku z 20. 4. 2004, sťažnosť č. 60115/00). Z údajov dostupných na webovom sídle súdnej rady vyplýva, že k tzv. antidiskriminačným žalobám, ich dôvodnosti a možnosti riešenia mimosúdnu cestou sa v rozhodnom čase vyjadrila aj súdna rada, a to v tlačovej správe k uzneseniu č. 1099.

74. Sumarizujúc už uvedené, ústavný súd konštatuje, že krajský súd pri svojom rozhodovaní „nenašiel spravodlivú rovnováhu“ medzi právami podľa ústavy, resp. právami podľa dohovoru, ktoré v tejto veci vstúpili do hry, keď nedostatočným spôsobom v kontexte už uvedených východísk zohľadnil a posúdil postavenie sťažovateľa a žalobcu, ako aj dôležitosť témy vo verejnom záujme a ďalšie konkrétne okolnosti, v ktorých boli sporné vyjadrenia vyslovené (porov. rozsudok vo veci Oleg Balan proti Moldavsku zo 14. 5. 2024, sťažnosť č. 25259/20, bod 43), a teda spor o ochranu osobnosti, resp. slobodu prejavu neposúdil v kontexte všetkých rozhodujúcich skutočností.

75. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenia najvyššieho súdu, ústavný súd rešpektuje hranice dovolacích dôvodov vymedzené Civilným sporovým poriadkom a judikatúrou najvyššieho súdu, ako aj skutočnosť, že vecná stránka rozhodnutia nespada pod vymedzený dovolací dôvod. Možno však konštatovať, že najvyšší súd mal na sťažovateľom prednesené relevantné dovolacie námietky reagovať adresnejšie. Aj odôvodnenie odmietnutia dovolania totiž musí napĺňať štandardy súdnej ochrany podľa ústavy, resp. spravodlivého súdneho konania podľa dohovoru.

76. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom boli porušené základné práva sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a jeho právo na slobodu prejavu podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu) a že napadnutým uznesením bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 2 výroku tohto nálezu).

77. V nadväznosti na uvedené konštatovanie ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde napadnutý rozsudok a napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 3 výroku tohto nálezu).

78. Vyslovenie porušenia práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom a jeho zrušenie vytvára priestor na zjednanie nápravy priamo krajským súdom, ktorý je pri svojom ďalšom rozhodovaní viazaný závermi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

79. Pokiaľ ide o ďalšie namietané porušenia práv sťažovateľa, ústavný súd v nadväznosti na už prezentované závery a zrušenie napadnutých rozhodnutí ústavnej sťažnosti v dotknutej časti nevyhovelo (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

80. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 675,43 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

81. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je 177 eur a hodnota režijného paušálu je 10,62 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, replika k vyjadreniam krajského súdu a najvyššieho súdu). Za predmetné tri úkony ide o náhradu

vo výške 562,86 eur. Keďže právny zástupca sťažovateľa je platcom dane z pridanej hodnoty, celkovú priznanú sumu trov bolo potrebné navýšiť o túto daň, a to na sumu 675,43 eur.

82. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu